

udvikling og et klart overblik over emnet. Bogen afhjælper et længe følt savn for den, der interesserer sig for statsvidenskabens historie. Hidtil har man måttet ty til professor E. Holms spredte afhandlinger og til dr. polit. Bisgaards disputats, men hvor fortrinlige ting disse værker end indeholder, har man dog først nu fået en afhandling, der vil stå som et kildekrift, der præcist og klart trækker hovedlinjerne op, uden at disse tilsløres af de mange interessante detaljer, den samtidigt meddeler.

Hans Degen.

Lorie Tarshis: The Elements of Economics. Houghton Mifflin Company. Boston 1947. 699 sider. \$ 4.50.

Det er egentlig temmelig fantastisk, hvad der hvert år udkommer af lærebøger i økonomi i U.S.A. Det synes som om hver eneste lektor eller professor, der underviser i økonomi ved et amerikansk universitet eller college, føler sig kaldet til at skrive en lærebog i samfundøkonomi — selvom problemet med at finde nye titler efterhånden er uoverstigeligt. Heldigvis har de fleste af disse lærebøger dog ikke megen betydning for andre end vedkommende professor og hans studenter. Blandt de senere års mange nye lærebøger er der i alle tilfælde 3, der skiller sig ud fra gennemsnittet, nemlig Kenneth Boulding: »Economic Analysis«, Paul A. Samuelson »Economics« samt Lorie Tarshis »The Elements of Economics«. Det skal for en ordens skyld tilføjes, at der findes mange fortrinlige amerikanske lærebøger, der omhandler begrænsede emner af den økonomiske teori uden at ville give en samlet fremstilling af hele teorien.

Professor Tarshis' bog, som her skal gøres til genstand for omtale, pretenderer derimod at være et egentligt systemværk. Foruden at skulle være lærebog for studerende håber forfatteren også i forordet, at den kan forøge den almindelige borgers indblik i økonomiske problemer. Ganske vist tror den almindelige mand på gaden selv, at han er et omvandrede økonomisk leksikon, og han har altid et færdigt sæt af teorier til at løse et hvilket som helst økonomisk problem. Tarshis refe-

rerer en gallupundersøgelse, ifølge hvilken 92 pct. af de udspurgte var sikre på, at de vidste, hvorledes forskellige aktuelle økonomiske problemer skulle løses. Således har de fleste mennesker et patentmiddel, hvorefter arbejdsløshed kan afskaffes. Men til trods for at man kan træffe alle opfattelser, lige fra at »midlet mod deflation er at balancere statsbudgettet« til at »inflation kun kan undgås ved at lade priserne stige«, mener Tarshis, at der trods alt er brug for mere oplysning. Han synes heller ikke særlig begejstret for den form for undervisning i samfundøkonomi, der er ret almindelig i U.S.A., at fagforeninger, brancheforeninger eller store selskaber bringer udvalgte lektioner i økonomi i dagbladene indrykket i form af annoncer, hvori det videnskabeligt bevises, at f. eks. højere løn er den eneste vej til at bevare højkonjunkturen, henholdsvis den sikre vej til depression; eller slagord som »Save more; spend more; help bring prosperity«, der var vidt udbredt i begyndelsen af 30-erne.

Tarshis søger bevidst at gøre sin bog aktuel; det er de problemer, som er aktuelle for U.S.A.'s økonomi i nutiden, der gøres til genstand for behandling, mens meget, der traditionelt findes i almindelige lærebøger, er udeladt. For en lærebog er det sikkert værdifuldt, at teorierne ikke svæver i den tomme luft, men med det samme anvendes på praktiske problemer. Tarshis benytter sig i udstrakt grad af statistiske oplysninger til at illustrere de økonomiske sammenhænge, og denne stadige henvisning til empiriske resultater, er formentlig noget af det mest værdifulde i bogen, og som afgjort bør efterlignes herhjemme. Forfatteren nøjes ikke med blot at gengive forskellige konstruerede omkostningskurver, men prøver at illustrere det med eksempler fra virkeligheden. Dette forsøg på stadig at være aktuel kan dog også være en svaghed og udsætter bogen for hurtigt at forældes, hvis den ikke følges af stadige ny bearbejdede udgaver.

Der er mange af de emner, som Tarshis udelader, man uden større sorg siger farvel til; f. eks. grænsenytteteori, valghandlingsteori, ja, selv produktionsteori; men derimod er der andre emner, som dog i alle

udvikling og et klart overblik over emnet. Bogen afhjælper et længe følt savn for den, der interesserer sig for statsvidenskabens historie. Hidtil har man måttet ty til professor E. Holms spredte afhandlinger og til dr. polit. Bisgaards disputats, men hvor fortrinlige ting disse værker end indeholder, har man dog først nu fået en afhandling, der vil stå som et kildekrift, der præcist og klart trækker hovedlinjerne op, uden at disse tilsløres af de mange interessante detaljer, den samtidigt meddeler.

Hans Degen.

Lorie Tarshis: The Elements of Economics. Houghton Mifflin Company. Boston 1947. 699 sider. \$ 4.50.

Det er egentlig temmelig fantastisk, hvad der hvert år udkommer af lærebøger i økonomi i U.S.A. Det synes som om hver eneste lektor eller professor, der underviser i økonomi ved et amerikansk universitet eller college, føler sig kaldet til at skrive en lærebog i samfundøkonomi — selvom problemet med at finde nye titler efterhånden er uoverstigeligt. Heldigvis har de fleste af disse lærebøger dog ikke megen betydning for andre end vedkommende professor og hans studenter. Blandt de senere års mange nye lærebøger er der i alle tilfælde 3, der skiller sig ud fra gennemsnittet, nemlig Kenneth Boulding: »Economic Analysis«, Paul A. Samuelson »Economics« samt Lorie Tarshis »The Elements of Economics«. Det skal for en ordens skyld tilføjes, at der findes mange fortrinlige amerikanske lærebøger, der omhandler begrænsede emner af den økonomiske teori uden at ville give en samlet fremstilling af hele teorien.

Professor Tarshis' bog, som her skal gøres til genstand for omtale, pretenderer derimod at være et egentligt systemværk. Foruden at skulle være lærebog for studerende håber forfatteren også i forordet, at den kan forøge den almindelige borgers indblik i økonomiske problemer. Ganske vist tror den almindelige mand på gaden selv, at han er et omvandrede økonomisk leksikon, og han har altid et færdigt sæt af teorier til at løse et hvilket som helst økonomisk problem. Tarshis refe-

rerer en gallupundersøgelse, ifølge hvilken 92 pct. af de udspurgte var sikre på, at de vidste, hvorledes forskellige aktuelle økonomiske problemer skulle løses. Således har de fleste mennesker et patentmiddel, hvorefter arbejdsløshed kan afskaffes. Men til trods for at man kan træffe alle opfattelser, lige fra at »midlet mod deflation er at balancere statsbudgettet« til at »inflation kun kan undgås ved at lade priserne stige«, mener Tarshis, at der trods alt er brug for mere oplysning. Han synes heller ikke særlig begejstret for den form for undervisning i samfundøkonomi, der er ret almindelig i U.S.A., at fagforeninger, brancheforeninger eller store selskaber bringer udvalgte lektioner i økonomi i dagbladene indrykket i form af annoncer, hvori det videnskabeligt bevises, at f. eks. højere løn er den eneste vej til at bevare højkonjunkturen, henholdsvis den sikre vej til depression; eller slagord som »Save more; spend more; help bring prosperity«, der var vidt udbredt i begyndelsen af 30-erne.

Tarshis søger bevidst at gøre sin bog aktuel; det er de problemer, som er aktuelle for U.S.A.'s økonomi i nutiden, der gøres til genstand for behandling, mens meget, der traditionelt findes i almindelige lærebøger, er udeladt. For en lærebog er det sikkert værdifuldt, at teorierne ikke svæver i den tomme luft, men med det samme anvendes på praktiske problemer. Tarshis benytter sig i udstrakt grad af statistiske oplysninger til at illustrere de økonomiske sammenhænge, og denne stadige henvisning til empiriske resultater, er formentlig noget af det mest værdifulde i bogen, og som afgjort bør efterlignes herhjemme. Forfatteren nøjes ikke med blot at gengive forskellige konstruerede omkostningskurver, men prøver at illustrere det med eksempler fra virkeligheden. Dette forsøg på stadig at være aktuel kan dog også være en svaghed og udsætter bogen for hurtigt at forældes, hvis den ikke følges af stadige ny bearbejdede udgaver.

Der er mange af de emner, som Tarshis udelader, man uden større sorg siger farvel til; f. eks. grænsenytteteori, valghandlings-teori, ja, selv produktionsteori; men derimod er der andre emner, som dog i alle

tilfælde burde berøres, men som Tarshis ikke nævner med et ord, f. eks. al dynamisk teori, al kredsløbsteori, ligesom heller ikke indkomstfordelingen behandles. Lønteorien og renteteorien er altfor overfladisk, mens jordrenteteorien er helt forsvundet. En anden side af sagen er, at dette næppe er noget større tab; indkomstfordelingen behandles indirekte gennem afsnittene om nationalindkomstens bestemmelse, og den sædvanlige fremstilling af indkomstfordelingen i et særligt kapitel virker tit løsrevet fra den almindelige sammenhæng.

Bogens første hovedafsnit, efter en kort indledning om den amerikanske økonomi, omhandler virksomhedens omkostninger og priser. Dette afsnit virker ret traditionelt, selvom også her mange ting udelades, f. eks. prisdifferentiering. Derimod har han i rig udstrækning medtaget øjeblikkets store mode i amerikansk økonomisk teori: »the kinked demand curve«, altså en efterspørgselskurve med knæk på. Tarshis er så begejstret for denne knækkede efterspørgselskurve, at han uden videre associerer den med oligopol — men oligopol omfatter vel mere end »the kinked demand curve«? I alle tilfælde er det næsten det eneste han behandler, bortset fra ren frikonkurrence og monopol.

Efter et kort afsnit om bankvæsenet, følger så bogens hovedafsnit, det, som virkelig har interesseret forfatteren, nemlig teorien om nationalindkomsten og beskæftigelsen. Fremstillingen er 100 pct. keynesisk, hvorved den kommer til at virke temmelig ensidig. Det er et spørgsmål, om ikke Keynes og hans efterfølgere i deres reaktion mod den klassiske teoris ensidighed er ved at havne i den anden grøft. Tarshis' behandling af renteteorien er helt overfladisk, nemlig renten som alene bestemt af pengemængde og likviditetspreferance; uden nogen som helst diskussion af bagvedliggende faktorer, om opsparing og investering har nogen betydning for renten o. s. v. Der er naturligvis intet i vejen for, at man kan fremstille renteteorien som Tarshis gør, men jeg tror ikke, at den, der blot har læst dennes fremstilling, vil have nogen dybere forståelse af rentefænomenet.

Nationalindkomsten og dermed beskæftigelsen bestemmes af investeringen og forbrugs-

tilbøjeligheden via multiplieranalysen. Opsparing tillægges derimod kun en passiv rolle. »Investment is something active which helps determine income, while saving is merely a resultant« (s. 360) og »It is the level of investment which determines how much saving there will be, and not the other way round« (s. 369). Derimod indrømmer han, at forbrugstilbøjeligheden kan være en aktiv faktor. Hans resultat er derfor, at nationalindkomsten enten kan forøges ved at forøge investeringen eller forbrugstilbøjeligheden (forbruget). Dette fremstilles som et epokegørende resultat, men selvom det er værd at påpege, ligger der intet mærkeligt i dette resultat, når nationalindkomsten defineres som investering plus forbrug. Derimod synes det lige vel kategorisk at slå fast, at »in the U.S. we have full employment when investment reaches \$ 65 billion a year, with the propensity to consume generally characteristic of this economy« (s. 469).

Medens afsnittet om nationalindkomsten og beskæftigelse er meget fyldigt, er den internationale handel mere stedmoderligt behandlet, hvad der naturligvis skyldes, at denne ikke spiller så stor rolle for U.S.A. Men medens bogen ellers tilstræber at være aktuel, får man meget lidt at vide om alle de besværligheder, der i øjeblikket møder den frie handel, idet den eneste hindring, der omtales, er told.

Det sidste afsnit er et pulterkammer, der hedder »Interest groups in the economy«, hvilket omfatter »labor«, »agriculture« og »monopoly«. I dette afsnit, der virker underlig påklaret, er åbenbart anbragt de ting, der ikke passede ind i bogens disposition, men som forfatteren alligevel syntes skulle med.

Trods enkelte svagheder i dispositionen er bogen vellykket, og dens fordel ligger frem for alt på det rent pædagogiske område. Bogen er ualmindelig velkrevet, og den stadige brug af konkrete eksempler, kurver og statistisk materiale ligesom den stadige henvisning til aktuelle problemer gør bogen interessant at læse. Alt er omhyggeligt forklaret, og der er næppe noget i bogen, der er vanskeligt at forstå, selvom enkelte ting er mindre heldige. F. eks. nævner han s. 403, at

en marginal forbrugskvoté på 100 pct. vil give en uendelig indkomstforøgelse og illustrerer det med inflationen i Tyskland i 1923. Dette eksempel er misvisende. Inflationen kan ikke alene forklares ved den store forbrugskvoté, hvad læseren let får indtrykket af, men først og fremmest gennem den stadige udpumpning af pengesedler. Bortset fra sådanne småting er bogen klar og letfattelig skrevet, ligesom den er forsynet med stadige resuméer, ikke blot efter hvert kapitel, men også flere gange i løbet af hvert kapitel.

Men — og der er et temmelig stort »Men« — hvorfor skal en letlæselig og velskrevet fremstilling nødvendigvis kræve dobbelt så mange sider som normalt? På 700 sider når Tarshis ikke at skrive mere end andre forfattere kan fremstille på 2—300. Hvis Tarshis bog blev skåret ned til det halve og forøget med de vigtigste af de emner, han har udeladt — eller vis han kun havde bragt resuméerne og ladet den egentlige tekst udgå — ville det være blevet til en fremragende lærebog. Det skulle da ikke være nødvendigt at bruge 3 sider til at fortælle, hvorledes man tegner en kurve, når man har opgivet de pågældende værdier i tabelform, eller 4 siders udregning gennem eksempler for at påvise, at grænseomkostningerne er uafhængige af de faste omkostninger. Selvom eksemplerne er gode, er de undertiden alt for vidtløftige. Det er selvfølgelig morsomt at illustrere monopolagtig prispolitik med forhør over ameri-

kanske forretningsfolk, men hvorfor skal eet forhør fylde 4 sider! Gennemgangen af virkningerne af ændringer i efterspørgsel og udbud er ganske meningsløst detaljeret, idet sammenhængen uden vanskelighed forstås af enhver student. Også brugen af diagrammer og kurver kunne uden skade indskrænkes. Det er almindeligt at illustrere bankernes kreditskabelse ved hjælp af et par konstruerede bankbalancer, men Tarshis behøver 18 successive bankbalancer for at forklare, hvad han mener. Og når det til de mindste enkeltheder er udregnet, hvorledes multiplierer virker i et eksempel, når den marginelle forbrugstilbøjelighed er 65 pct., skulle det ikke være nødvendigt at begynde forfra og udregne, hvorledes udviklingen vil blive, hvis forbrugstilbøjeligheden i stedet er 50 pct.

Denne minutiøse gennemgang af alle enkeltheder gør, at bogen er så nem at forstå, men det gør den mindre egnet til lærebog. For de emner, som forfatteren behandler, vil der intet være tilbage til læreren at forklare, som til gengæld må fortælle alt, om de emner, hvorom der intet står. Derfor vil jeg være lidt tilbageholden med at anbefale den til lærebog. Men som supplerende læsning er den yderst værdifuld, og navnlig er den velegnet til selvstudium, fordi alt er forklaret så grundigt. Den, der ikke er i stand til at forstå Tarshis bog efter blot et par gennemlæsninger, kan vist godt opgive videre studier inden for samfundsøkonomien.

Bjarke Fog.